

AZ ERDÉSZETI SZAKSAJTÓ TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON

Oroszi Sándor

Magyar Mezőgazdasági Múzeum

ELŐZMÉNYEK

A magyar erdészeti folyóiratok és periodikák története a XIX. század elejéig nyúlik vissza. Ekkor jelentek meg ugyanis azok a közéleti, majd szakmai lapok, időszaki kiadványok, amelyekben több-kevesebb erdészeti tárgyú cikk, tanulmány is napvilágot látott. A közéleti, politikai kiadványok közül a „Pesti Hírlap”-ot vagy – németül – a „Pester Lloyd”-ot kell megemlítenünk. A „Tudományos Gyűjtemény” egy periodika volt, míg a „Magyar Gazda” a testvérágazat, a mezőgazdaság lapjaként adott lehetőséget erdészeti cikkek megjelenítéséhez, már csak azért is, mert kiadójának, az Országos Magyar Gazdasági Egy(esü)letnek 1842-től erdészeti szakosztálya is működött. Nem szabad még elfeledkeznünk az általános természettudományok vonaláról, „A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Nagygyűlésének Munká(lata)i” elnevezésű rendszeres kiadvány szintén tartalmazhatott erdészeti tanulmányokat. Külön kiemeljük a Kunoss-féle „Természet”-et, amely ugyan alig egy évet (1838) élt, de számos reformkori törekvést, köztük az erdészeti vonatkozásúakat is tartalmazta. Hosszabb távú hatásaként meg kell említeni, hogy mind az élővilággal foglalkozó későbbi (1867 utáni) kiadványok („A Természet”, „Természettudományi Közlöny”, „Természetrajzi Füzetek”, Természettudományi Füzetek” stb.), mind a vadászatiak („Vadász- és Versenylap”, „Vadászlap”, „Vadászat és Állatvilág” stb.) időnként erdészeti írásoknak is helyt adtak.

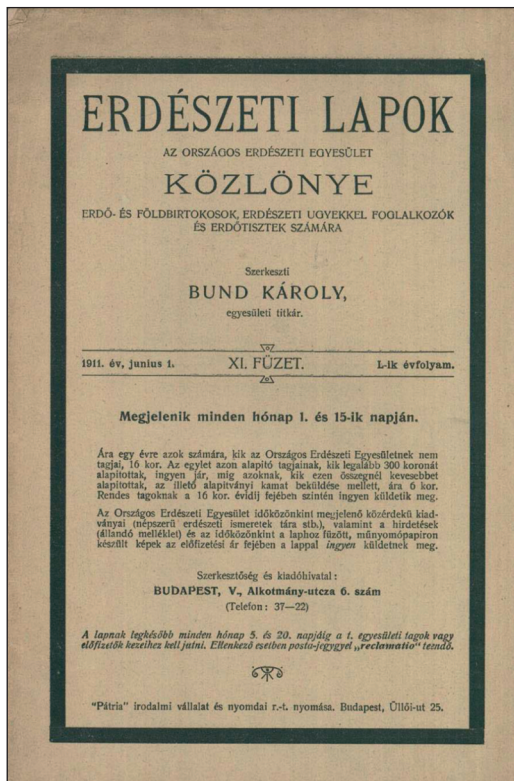
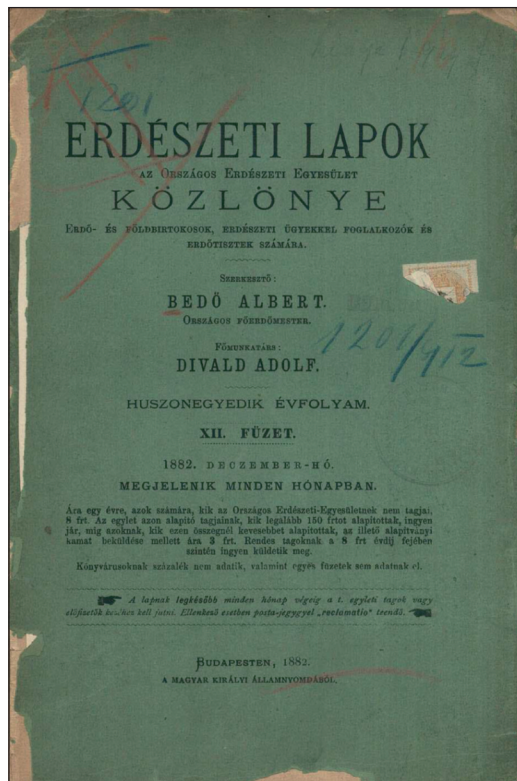
Az 1848–49 utáni beszűkült politikai lehetőségek természetesen az erdészeti írások megjelentethetőségének is gátat szabtak. Pedig éppen akkor zajlott a(z ideiglenes) kataszteri felmérés, a volt jobbágyság és földesurak érdeinek elkülönítése, és sok, az erdészet helyzetét meghatározó esemény. Erdészeti kérdések ekkor főleg a közéleti kiadványokban („Vasárnapi Újság”, „Kolozsvári Közlöny” stb.), továbbá a mezőgazdaságban („Erdélyi Gazda”) kerülhettek napirendre.

A KEZDETEKTŐL AZ I. VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG

Az erdészeti irodalomban alapvető változást az Ungarischer Forstverein 1851. évi megalakulása hozott. A német nyelvű és szellemű egyesület honosította meg a rendszeres, csak erdészeti kérdésekkel foglalkozó időszaki kiadványokat. A „Mittheilungen des Ungarischen Forstvereines” évente megjelenő füzetei az egyesületi vezetőség üléséről, döntéseiről, vándorgyűléseiről, a tagságot érintő egyéb kérdésekről, de legfőképpen a magyar(országi) erdőgazdálkodás problémáiról, feladatairól tájékoztatott (amelyek a vándorgyűléseken állandóan

napirendre kerültek), illetve még a tagok névsoráról, tagdíjfizetéséről is. Itt hangzottak el felhívások arra, hogy a közleményeket a német mellett magyarul is adják ki, amely kétnyelvűség azonban csak az erdészegylet magyarosítása után (1866) vált (néhány évig) jellemzővé.

1862-ben Divald Adolf és Wagner Károly Selmecen – a város „jótállásával” – engedélyt kapott az „Erdészeti Lapok” című szakmai folyóirat megjelentetésére. Ezzel teremtődött meg az a fórum, amely nemcsak az erdész szakma „magyarosítását”, hanem az erdészetet érintő valamennyi kérdés részletes, tudományos megtárgyalását lehetővé tette. Az induláskor azonban kiderült: nincs elég olvasó, előfizető, aki a magyar nyelvű folyóiratot „eltarthatná”. Ezért nyitottak a mezőgazdaság („Erdészeti és Gazdászati Lapok” – 1867) és a vadászat felé (sőt még a méhészet és egyéb, az erdészetet távolabbról érintő témák is felmerültek). Ezekből a későbbiekben csak a vadászat maradt meg. Az Országos Erdészeti Egyesület 1866. évi meg-, illetve átalakulása azonban ki szélesítette a magyar nyelvű olvasóközönséget és az erdésztársadalmat is.

1–2. ábra: Az Erdészeti Lapok 1882. decemberi, és az 1911. évi júniusi számának borítója

Kezdetben szűk munkatársi gárda dolgozott a lapnál, ráadásul többnyire idegen nyelvű cikkek fordításával töltötték ki az újságot, de a kiegyezés (1867) utáni magyarosítás az erdészeti szaknyelvet is megújította – szinte egyik napról a másikra. Következésképpen mind igényesebben kidolgozott, eredetileg is magyarul írott tanulmányok, ismertetések jelentek meg. Amikor pedig a Lapok 1873-ban az OEE hivatalos közlönye lett (idővel tulajdonába is áttent), az egyesületi hírek, események szintén itt kaptak helyet.

Az 1879. évi erdőtvényt követő időszak az erdésztársadalom felemelkedésének, a vadászat, majd bányászat, sőt mezőgazdaság évszázadokig jellemző „nyűgétől” való megszabadulásának időszaka. (Ez nemcsak az állami – kincstári – területeken ment végbe, hanem idővel az egyéb, így magánuradalmakban is.) Ekkor az

egyesületi titkár szerkesztette a lapot (előbb Bedő Albert, majd Horváth Sándor, a XX. században pedig Bund Károly), és a rendszerint kéthetente megjelenő folyóirat felépítése véglegessé vált. A szerkesztőségi vagy rendkívül aktuális (például jeles erdész nekológját közlő) írással kezdődött, majd erdészettudományi cikkek, tudósítások, netalán hozzászólások következtek. Azután az egyesületi hírek (jegyzőkönyvek, állásfoglalások stb.), majd a hazai és külföldi irodalomszemle kapott helyet. A „hivatalos közlemények” rovatban nemcsak a földművelésügyi, hanem egyéb, az erdészeket érdeklő felhívások, rendeletek, utasítások jelentek meg, majd a „változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat köréből” – hogy az olvasók tudjanak egymásról, szaktársaikat „szemmel tarthassák”. Külön rovatban szerepeltek az állás-, a feladási és egyéb hirdetések, míg a borítón szintén helyt adtak hirdetéseknek – köztük például az egyesületi székházban kapható könyvekről. Itt jegyezzük meg, hogy az „Erdészeti Rendeletek Tára” is elkészült, amelyet gyakran az „Erdészeti Lapok”-kal együtt, mellékletként kézbesítettek.

Az évente 1000 oldalnál is hosszabb folyóirat előfizetőinek, illetve az OEE tagságának névsorát rendszerint az év végi számokban közölték. A díszesen bekötött évfolyamok 1886-tól az egyesület székházában álltak a tagok rendelkezésére, míg a századforduló éveiben egyre gyakrabban jelentettek meg a fontosabb cikkekből különnyomatokat is. Ezeket a kiadóhivatalból (amely az Alkotmány utcában, a székházban volt) lehetett megrendelni. Említésre méltó, hogy „A fapiacról” cím alatt Bedő Albert közölte az időszzerű faárakat, ami majd csak az önálló fapiaci, faipari kiadványok („Faipari és Fakereskedelmi Értesítő”, „A Fakereskedelem”, „Magyar Faipar és Fakereskedelem”, „Magyar Fakereskedő” stb.) megjelenését követően, a XX. század első éveiben szűnt meg. A faiparral, főleg pedig az erdészek műszaki feladataival kapcsolatban feltétlenül meg kell említenünk az „Erdészeti Zsebnaptár”-t. A Horváth Sándor szerkesztette, 1882–1918 közötti időszakban évente megjelenő periodika az erdészek név- és szolgálatihely-jegyzékét is tartalmazta.

Ha az „Erdészeti Lapok” terjedelmes évfolyamait erdészettudományi szempontból tekintjük végig, mindenképpen nyomon követhető az a fejlődés, amely a hazai tudományosságra jellemző. A „német iskolából” kinövő, a hazai viszonyokhoz alkalmazkodó, a magyarországi tapasztalatokat közzétevő híradások legelőször itt jelentek meg. Sőt az esetlegesen elkészült, többnyire az OEE kiadásában megjelenő szakkönyvekből is közöltek részleteket, de ismertetőket mindenképpen. Azaz az elsősorban erdőtiszteknek íródó „Erdészeti Lapok” mintegy szakmai továbbképzést jelentett azoknak, akik az Alma Matertől, Selmectől elszakadva szolgálati helyükön, eldugott vidéken látták el „az erdőgazdaság önálló vezetését” (miként azt az oklevelükben megfogalmazták).

Az üzemtervek jóváhagyását hivatalos lapban, a „Budapesti Közlöny”-ben tették közzé. Figyelemre méltó még a „Közigazdasági Értesítő” is, amely az 1880-as években erdészeti híradásokat, sőt tanulmányokat is tartalmazott.

Miután az erdészeti kísérleti állomás elkezdte a munkáját 1898-ban, a következő évben megjelent az „Erdészeti Kísérletek” első száma, de az „Erdészeti Lapok” továbbra sem mondott le a tudományos cikkek publikálásáról. Annál is kevésbé, mert Magyarország változatos erdőtípusai, a minden korábbinál jobban fejlődő biológiai és műszaki tudományok újabb és újabb kérdéseket vetettek fel. A válaszokat pedig az elméleti szakemberek (főiskolai tanárok) és a gyakorlati erdészek együttesen próbálták megtalálni. Az „Erdészeti Kísérletek” elmélyültebb és részletesebb tanulmányokat is megjelentetett annál, mint korábban az „Erdészeti Lapok” s egyben lehetővé tette a kilépést a nemzetközi fórumokra, a kísérleti állomások nemzetközi szervezete, a IUFRO révén. Igaz, hogy idegen nyelven sem a részletesebb tanulmányok, sem az „Intézeti ügyek” címszó alatti kutatási híradások nem jelentek meg – még összefoglalás szinten sem. Az „Erdészeti Kísérletek”-ből kinöve viszont feltétlenül meg kell említenünk azt a 26 füzetből álló periodikát, amelyet az „Erdészeti Kísérleti Állomások Nemzetközi Szövetségé”-nek 1914-re Magyarországra tervezett, Deliblat–Temesvár–Szeged–Budapest–Gödöllő–Selmecbánya–Beszterebánya–Sturec(-hágó)–Magas-Tátra útvonalon lévő erdészeti látnivalót mutatta be, magyar és idegen nyelveken. (A sorozat – periodika – pontos címe: „Az erdészeti kísérleti állomások nemzetközi szövetségének VII. nagygyűlése hazánkban, 1914.”)

A kimondottan tudományos szakirodalom legfontosabb bázisán kívül a századfordulón létrejövő vidéki erdészeti egyesületek is igyekeztek saját sajtóorgánummal megjelenni. Közülük a „Magyar Erdész” a legjelentősebb, amely 1901-től a Borsod–Gömör–Heves megyék Erdészeti Egyesületének hivatalos lapjaként látott napvilágot. Fontosságát nemcsak a jó egy évtizednyi fennállása adja, hanem az is, hogy ebben a folyóiratban megjelentek olyan, a „hivatalos”, az OEE által képviselt erdészeti politikai nézetekkel esetleg vitatkozó írások is, amelyek az „Erdészeti Lapok”-ban nem – már csak az ország vezető erdészeire való tekintettel sem. A „Magyar Erdész” cikkeit is lehetett különnyomatban, illetve önálló könyv alakban olvasni.

1907-ben indult meg „Az Erdő” című újság mint „erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők kezelői, erdészeti altisztek és erdőőrök, vadőrök részére”, amelyet Temesvár–Vadászerdőn szerkesztettek. Az említett olvasóközönséget kívánta kiszolgálni, jó színvonalon. Ugyanezen időszak terméke az „Erdőőr”, majd az „Erdészeti Újság” (Szászsebes) és „Az Erdészet” (Besztercebánya és Liptóújvár) is, hasonló olvasóközönséget megcélozva. A „Bányászati és Kohászati Lapok”-kal elsősorban a szakoktatás kérdései kapcsolódtak össze, de számos, az erdészetben is alkalmazott műszaki megoldás ismertetése szintén itt kapott nyilvánosságot. A másik oldalon, a mezőgazdaság terén, a „Köztelek” említhető meg, továbbá az ekkoriban jelentkező turistáskodással, természetjárással kapcsolatos kiadványok („A Magyarországi Kárpát–Egyesület Évkönyve”, „Erdély” stb.) is figyelmet érdemelnek. Az alaputatásokat képviselő „Aquila”, „Magyar Botanikai Lapok” és „Földrajzi Közlemények” erdőket is érintő tanulmányait szintén itt, a századforduló erdészeti irodalmával kapcsolatban kell megemlítenünk.

Végül a „14-es háború” nehézségei kapcsán írunk az „Erdészeti Lapokat” is korlátozó papírhiányról, vagy a különösen 1917-től megszorodó különféle rendeletekről, amelyeket a papírszegény időkben is közölni kellett. De ennek az időszaknak jelentős eseménye – mindenféle korlátozások dacára – az „Erdészeti Kísérletek” 1918. évi terjedelmes száma, amely közli Rapaics Raymundtól „Az Alföld növényföldrajzi jellemé”-t.

AZ I. ÉS II. VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Az I. világháború után – mint minden más – az erdészeti szaklap is csak fokozatosan „tért magához”. Az OEE az országot átforgató eseményekből súlyos anyagi- és presztízsveszteséggel került ki (nem, vagy alig tudta támogatni a repatriálót, a szomszédos országokból menekülő tagjait).

Az „Erdészeti Lapok” azonban megjelent (Czillinger János, Bíró Zoltán, végül Mihályi Zoltán szerkesztésében), sőt az évfolyamok fokozatosan bővültek. Eleinte még foglalkoztak az elszakított országrészek erdészeit is érintő történéseivel (például a román agrárreformmal), majd egyre inkább az itthoni erdészeti feladatokra figyeltek. A Kaán Károly által meghirdetett új erdészeti politika, tudniillik a meglévő erdők fokozott védelme, továbbá az új erdők telepítésének törvényi előírása éppen elég témát adott. Ráadásul az erdész szakma eddigi biológiai és műszaki összetevői mellé egyre inkább felsorakozott a gazdaságtan, az ökonómia. Ez különösen a nagy gazdasági világválság (1929–33) idején mutatkozott meg. Általában nem mondható, hogy a magyar mező- és erdőgazdaság a válságból nyertesén jött volna ki. Sokkal inkább az mutatkozott meg, hogy a tőke, a gazdasági érdekek nem ismernek (új) országhatárokat; ha kellett, akkor még a politikailag ellenséges szomszédokkal (például Romániával) is kötöttünk (kötötték a fapiac szereplői) üzletet – a hazai erdőbirtokosok és erdészek kárára, netalán az Erdélyben maradt magyarok rovására is.

Végül megemlítjük, hogy az „Erdészeti Lapok” a korszak, a második világháború befejezéséig terjedő időszak végére írásairól különnyomatokat, idegennyelvi összefoglalókat közölt, sőt a külföldi folyóiratok szemlézése is jelentős helyet kapott. Az idegennyelvűség az 1926-ban újra induló „Erdészeti Kísérletek”-re is jellemző lett, amely részben az 1936-ban Magyarországon – végre – sorra kerülő IUFRO-kongresszusnak, illetve a II. erdészeti világkongresszusnak is szólt. Mindenesetre a magyar erdészettudomány – elsősorban a homok- és szikfásítási sikerek révén – elfoglalta helyét az európai erdészeti tudományok világában. Ráadásul erről naprakész információkat adott.

Az erdészet nemzetközi kitekintését segítette – talán éppen báró Waldbott Kelemen elnök révén – a „Magyar Erdőgazda” című szaklap, amelyet a Tiszajobbsparti Vármegyék Erdészeti Egyesülete adott ki. A nívós kiadványok között kell megemlítenünk az „Erdőgazdasági Szemlé”-t, amelyet a Felsődnánutúli Erdészeti és Vadászati Egyesület jelentetett meg. A háború után a hazai erdészek legfontosabb szellemi központjává a soproni főiskola lépett elő. Következésképpen a főiskolai tanárok jegyezték a nívós cikkeket és tanulmányokat nemcsak az „Erdészeti Kísérletek”-ben, hanem az „Erdészeti Lapok”-ban is, illetve a Sopronban megjelenő „Erdőgazdasági Szemlé”-ben.

Meg kell emlékeznünk a Magyar Erdészeti és Vadászati Segédtsztek és Altisztek Országos Szövetségéről, amely 1927-ben alakult, a következő évben ugyan némi névváltozás következett be, de „Az Erdő” című hivatalos lapjuk a II. világháború végéig megjelent. A folyóirat a komoly szakmai dolgozatokon kívül elsősorban az említett tagok érdekképviseletével és az egyesület híreivel foglalkozott.

A vadászati szakajtó („Vadászat”, majd „Magyar Vadászújság” és „Nimród/–Vadásújság”) elsősorban a fásítások propagálásában volt érdekelt, de bennük az erdész-vadászélet számos érdekessége is napvilágot láthatott. Ugyanez mondható el a természetjárók, a turisták legfontosabb lapjáról, a „Turistaság és Alpinizmus”-ról. Annál is inkább, mert 1923-ban, majd 1935-ben törvényben deklarálták: a természetvédelem letéteményesei az erdészek. Éppen ezért megemlítjük még a „Kócsag” és a „Természet- és Állatvédelem” (Sopron) című kiadványokat.

Az Alföld-fásítás célkitűzéseinek megismertetésében jelentős szerepet játszottak – értelemszerűen – a mezőgazdasági folyóiratok, kiadványok; továbbra is a „Köztelek”, de felsorolhatjuk a „Kertészet”-et és a „Zöld Mező”-t is. Kaán Károly erről a feladatról a „Magyar Gazdák Szemlé”-jében, a „Vízügyi Közlemények”-ben, sőt a „Budapesti Szemlé”-ben, a „Budapesti Hírlap”-ban és a „Pesti Hírlap”-ban is írt.

A periodikák között jelentősége és közismertsége révén a „Rádiós Gazdasági Előadások” címűt kell legelőször megemlíteni. Így az új „médiium”, a rádió révén közzétett ismeretekhez az érdeklődők nyomtatott formában is hozzáférhettek, előfizethettek. Az alföldi erdőtelepítésekkel, majd az 1935. évi erdőtörvénnyel kapcsolatos számok kimondottan erdészeti kérdésekkel foglalkoztak. Ugyanezzel kapcsolatos „A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye”.

A periodikákat illetően a legnagyobb vállalkozás az „Erdészeti Zsebnaptár” újraindítása volt, amely 1943-ban két kötetben jelent meg, de a háború miatt nem volt, nem lehetett folytatása. A kiadvány mindenesetre talán a legjobb összefoglalása – főleg soproni főiskolai tanárok tollából – az erdészeti tudományok biológiai, műszaki és gazdaságtani ismereteinek.

Az időszak végén ismét a folyóiratok, periodikák nyomdai előállításának nehézségeiről, az újabb háború okozta korlátozásokról kell említést tenni. Mégis ebben az időszakban jelent meg a „Földrajzi Közlemények”-ben Wallner Ernő új, a Bakony potenciális (rekonstrukciós) növénytakarójával foglalkozó, tulajdonképpen új tudományágat képviselő tanulmánya.

Szintén fel kell hívni a figyelmet a „Magyar Statisztikai Szemlé”-re. Ebben nemcsak az 1938-tól megindult országrész-visszacsatolások erdészeti adatai, hanem az Alföld-fásítás számszerű eredményei is szerepelnek. Az „Erdészeti Lapok” 1944. évi évfolyamában pedig Kiss Ferenc tanulmánya a legjelentősebb, a „Harc az elemi csapásokkal a Duna-Tisza közti homokterületen”.

A II. VILÁGHÁBORÚ VÉGÉTŐL NAPJAINKIG

Az erdők birtok- és tulajdoni viszonyait átalakító 1945–46-os esztendőkből az erdészeti szakajtó nem jelent meg. Mégis meg kell emlékeznünk egy periodikáról, ráadásul, amit Szegeden adtak ki, s amely erdészettudományi kérdésekkel is foglalkozott. Ez a Bartucz Lajos által szerkesztett az „Alföldi Tudományos Intézet Évkönyve” volt, amely aztán – az Intézettel együtt – hamar az „osztályharc” áldozatává vált.

címmel) adott ki. A törekvés egyértelmű: a hazai szakemberek legalább kivonatos formában (bár teljes tanulmányok fordítását is meg lehetett rendelni) tudjanak a külföldi szakmai törekvésekről, eredményekről.

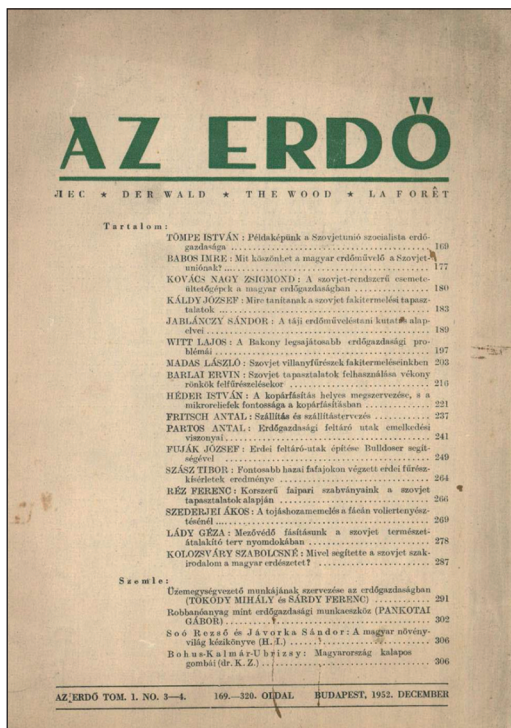
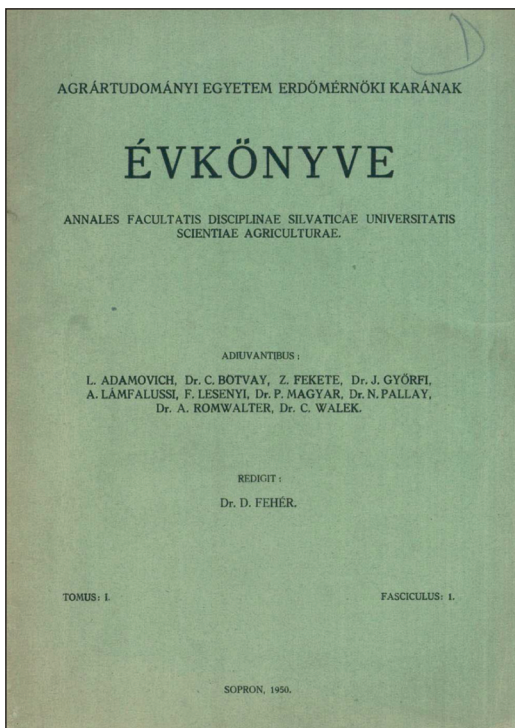
Amikor 1949-ben – szovjet minta alapján – a soproni oktatástól a kutatásügyet elválasztották, a létrehozott Erdészeti Tudományos Intézet nem tudta az Erdészeti Kísérletek kiadását folytatni. Helyette periodikaként az Erdészeti Lapokban megjelenő nagyobb cikkeket, tanulmányokat az „Erdészeti Tudományos Intézet (ERTI) Közleményei” címen adta ki, s majd 1953-tól indult meg az „Erdészeti Kutatások”. Közbevetőleg: 1953-ban és 1954-ben „Az Erdészeti Tudományos Intézet Évkönyve” címmel is adtak ki periodikát.

4–5. ábra: Az Erdészeti Tudományos Intézet egykori kiadványainak címlapja

Az oktatástól való elválasztással kapcsolatban tudnunk kell, hogy a központi kísérleti intézet 1946 végéig, majd 1947-től Sopronban működött. Ugyanitt 1947-ben indították újra az „Erdészeti Kísérletek”-et is, de a szétválasztás után a főiskola új tudományos periodikát kezdett el kiadni. Az első szám 1950-ben az „Agrártudományi Egyetem Erdőmérnöki Kar Évkönyve” címmel jelent meg, majd többször változott a címe, hiszen az erdészeti felsőoktatást is többször átszervezték, s csak az „Erdészettudományi Közlemények” jelentett némi állandóságot (1958–62), hogy aztán 1963-tól „Az Erdészeti és Faipari Egyetem Tudományos Közleményei” címre térjenek át.

A kiadványok a magyar erdészeti tudományok legjobb hagyományait követve igyekeztek mindazokat az eredményeket rögzíteni, a hazai és külföldi érdeklődőkkel megismertetni, amelyeket a nagy lendülettel megkezdett (újra)kezdett kutatómunka hozott. Természetesen a korszak ideológiai elvárásainak is meg kellett felelni, de ami értékes volt bennük, az most is használható, ami pedig az ideológiai szempontokat szolgálta, kiesik az idő rostáján. Egy biztos: a magyar szakemberek az alföldi területek fásítási, erdőnevelési kérdéseiben, a nyár-fagazdálkodásban, az erdőbecslési és fatermési kérdések kutatásában jelentős eredményeket értek el. A táji erdőművelés elméleti, főleg pedig gyakorlati problémáinak megoldásába pedig nemcsak a kutatók, hanem a gyakorlati szakemberek is bekapcsolódtak, sőt publikáltak.

6–7. ábra: Az Agrártudományi Egyetem Erdőmérnöki Karának Évkönyve 1950-ből és „Az Erdő” 1952. decemberi száma

Természetesen mint minden tudományban, így az erdészetiben is előfordultak kitérők, zsákutcák, közülük némelyik később akár nevelésesnek is tűnt. (Például a soproni kiadványban arról született tanulmány, hogy a növendék vadsértés „süldő” vagy „süldő”-e.) Összességében mégis számottevő eredmények születtek biológiai, műszaki és gazdaságtudományi kérdésekben is. Sőt megjelentek az erdőkkel kapcsolatos új elvárások, az erdők hármasszoros hasznosítása, természetvédelmi értéke stb. Igaz ugyan, hogy az oktatásban és a közleményekben is kezdtek háttérbe szorulni a műszaki problémák, de ennek jó ellensúlyozása volt a székesfehérvári geodéziai oktatók csatlakozása az egyetemi tudományos közlemények szerzőgárdájához.

Mielőtt visszatérnénk az 50-es évek elejére, jegyezzük meg: a vadászati, vadgazdálkodási kérdések is ebben a periódikában kaptak helyet – időnként talán „túlreprezentáltak” is. Ezt azért érdemes tudni, mert az 1948-ban induló „Magyar Vadász” sem az erdészeti, sem pedig az említett tudományos megfigyeléseknek, tapasztalatoknak nem adott, nem tudott helyet adni a korábban megszokott módon, mivel ez a lap elsősorban az „újvadászok” lapjának indult, s többnyire meg is maradt a propaganda, a felszínes tájékoztatás, netalán a vadászhumor szintjén.

Az OEE minden erdőgazdasági dolgozó előtt szélesre tárta kapuit, ennek jele, hogy az általa 1952-től előbb negyedévenként, majd havonta megjelentetett „Az Erdő” „az erdőgazdaság tudományos folyóirata”-nak határozta meg magát. Igaz, ebben a lapban az egyesületi hírek, illetve – „Szemle” címszó alatt – különböző, más témák is helyet kaptak, de a cél mindenképpen az egykori „Erdészeti Lapok” legjobb hagyományainak folytatása, azaz a helyét külföldi összehasonlításban is megálló, színvonalas kiadvány alapítása, majd közzététele évtizedeken át. Ez elsősorban a magyar erdészeti negyedik nagy „szocialista útra térítője”, Keresztesi Béla koncepciója volt, amelyet a továbbiakban Solymos Rezső is folytatott. (Félreértés ne essék: az erdők államosításával a magyar erdészeti korábban soha nem látott lehetőségeket kapott, amivel tudott is élni, az

átállásba azonban – miként már utaltunk rá – belekeveredtek napi politikai kérdések, így újabb és újabb koncepcióváltásokra volt szükség.) Tematikus számokkal, sőt később már egy-egy egyesületi vándorgyűléshez kapcsolódó melléklettel igyekeztek az egyesületi tagságot kiszolgálni. Ennek ellenére „Az Erdő” mégis megmaradt „régelapnak” – nem a szerkesztők (akik között Jerôme Renét külön is ki kell emelni), illetve a szerkesztőbizottság hibájából.

Az 1954-ben életre hívott OEF lapja, az 1957-től „Erdőgazdaság és Faipar” címmel megjelenő újság sokkal olvashatóbb és – folytatva az „Erdőgazdaság” hagyományait – naprakészebb volt. Ezt a tulajdonságát megtartotta a főigazgatóság 1967. évi megszüntetése, a MÉM megalakítása után is. Szerkesztői közül Ákos Lászlót, különösen pedig Király Pált emelhetjük ki.

Az OEF felújította a MÁLLERD által kezdeményezett periodikakiadást. Új, a korábbiaknál sokkal részletesebb „utasításokat” jelentetett meg, míg az „Erdészeti Értesítő” minden, a szakigazgatással kapcsolatos hivatalos dokumentumot rendszeresen – általában hetente – közölte. (Az OEF utáni „MÉM Értesítő” csak részben foglalkozott erdészeti-faipari tárggyal.)

Külön meg kell említenünk az erdőgazdaságok üzemi újságjait (például „Erdősáv” – Szolnok, „Farkaserdő” – Sárvár, „Kakukk-hang” – Mátrafüred stb.). Ezek a helyi, vállalati eseményeket közölték, de több – elsősorban az 1956. évi számokban – az üzemeken túlmutató kérdést is tárgyaltak.

Az OEE, illetve szakosztályai szintén jelentettek meg periodikákat. Közülük az Erdők a közjóért Szakosztály és az Erdészettörténeti Szakosztály kiadványait említhetjük meg. Az utóbbi szakosztály 1963. évi megalakulása után 1964-től adta ki „Az Országos Erdészeti Egyesület Erdészettörténeti Szakosztály Közleményei”-t. (Ez vált 1990-től „Erdészettörténeti Közlemények”-ké.) Erre különösen amiatt volt szükség, mivel az 1957-ben induló „Agrártörténeti Szemle” – mint akadémiai folyóirat – az erdészettörténeti kérdéseknek kevés helyet tudott biztosítani. (A „Szemle” néhány évet ért elődje a századfordulón a „Magyar Gazdaságtörténeti Szemle” volt.) Az akadémiai „Magyar Tudomány” időnként – évtizedenként egy-két alkalommal – szintén foglalkozott erdészeti kérdésekkel.

Ugyanakkor meg kell említeni az újjáéledő, XIX. század óta megjelenő egyéb folyóiratokat („Botanikai Közlemények” stb.). Elsősorban az erdő néprajzi vonatkozásainak adott helyet az „Ethnographia”. A „Honismereti Híradó” (később, „Honismeret”) szintén nem a szakmának, hanem a nagyközönség számára adott hírt az erdőkről, erdészeti emlékekről. A megszaporodó múzeumi és levéltári évkönyvek az erdőkről szintén főleg néprajzi, illetve történeti adatokat tartalmaztak. A „Magyar Mezőgazdaság” és a „Mezőgazdasági Technika” időnként erdőgazdasági ügyeket is tárgyalt, szintúgy a „Természet Világa”, az „Élet és Tudomány”, majd az 1960-tól meginduló „Búvár”. A 60-as éveknek nagy eseménye volt az 1969-től megjelenő „Nimród”, melyben az erdők – mint a vad fontos élőhelye – megfelelő súllyal szerepeltek, különösen a mellékletként időnként kiadott „Nimród-Fórum”-ban.

A szűkebben vett faipar kérdéseit a „Faipari Kutatások”, továbbá a „Faipar” képviselték. A műszaki tudományokhoz közelített még a „Tájéoló”, illetve a természetvédelemhez a „Soproni Szemle” vagy a „Dunakanyar Tájékoztató”. Megemlékezünk még az 1980-as évek végén megjelenő „Soproni Egyetem”-ről, különösen annak különszámairól, „A Helyzet”-ről. Ezekben már a 80-as évek szocialista berendezkedésének halódását, illetve az útkeresést érhetjük tetten; nemcsak a kiadványok megjelenésében, hanem azok tartalmában is.

„Az Erdő”, amely 1990-ben már mint az „Erdészeti Lapok” 125. évfolyama jegyezte magát, az utolsó évben csak hat számmal jelentkezett. A 6., az utolsó a „Gödöllői Mezőgazdasági Tudományos Napok”-ról tudósított, s itt jelent meg „A fa energetikai hasznosításának eredményei, lehetőségei és korlátai Magyarországon” című tanulmány. Ez mintegy előrevetítette: az erdészeknek nemcsak a szakmabeli, hanem a megváltozó magyar gazdaság régi-új kihívásainak is meg kell felelniük. Ezt napjaink erdészettudománya – benne a most induló folyóirat – próbálja megoldani.

ÖSSZEFOGLALÁS

A magyar közélet nyelve évszázadokig a latin, míg az egyes szakmák, így az erdészeté pedig – köszönhetően a XIX. század közepe németesítési törekvéseinek – a német. A magyar nyelvű szaksajtó azonban már a XIX. század elején–közepén – elsősorban a mezőgazdasági és vadászatiakhoz kapcsolódóan – jelentős kiadványokkal büszkélkedhetett. Alapvető változást hozott az „Erdészeti Lapok” 1862. évi megindítása, amely az 1866-ban megmagyarosított Országos Erdészeti Egyesület közlönye mind a mai napig. Az erdészettudomány eredményeinek megismertetésére 1899-ben alapították az „Erdészeti Kísérletek”-et, amely – némi címváltoztatásokkal – szintén napjainkban is megjelenik.

Az erdészeti témájú cikkek, tanulmányok az I. világháború utáni években is részben a mezőgazdasági, részben a vadászati sajtóban is megjelentek. Sőt ekkortól számíthatjuk a természetvédelmi törekvések fórumain bemutatkozó erdészeti írásokat. Az említett, rokontudományhoz kapcsolódó sajtóorgánumokkal való összekapcsolódás napjainkra is jellemző.

A II. világháború után, közvetve az állami centralizáló törekvéséből, mind a hivatalos, mind az egyesületi, netalán vállalati kiadványok a szűkebben vett szakmai kérdéseken kívül aktuál(nagy)politikai kérdésekkel is foglalkoztak. Ezt hol jók, hol rosszul illesztették be az érintett szerkesztő(sége)k abba a vonulatba, amely a magyar erdőgazdálkodás modernizációját szolgálta. Ugyanakkor megjelent a média két újabb ága; a hang-, illetve a hang-kép, amelyet a hagyományos sajtó eleinte csak recenziált, majd tudomásul vette, hogy partnerként kell elfogadni.

A magyar erdészeti irodalom, benne a szaksajtó viszonylag szűk olvasóközönséget szolgál ki. (Ez részben a magyar nyelvű olvasók alacsony számából, részben az erdészszakma kis társadalmi súlyából következik.) Lehetősége van azonban arra – s ez az 1970-es évektől egyre jobban jelentkezik –, hogy a természet, így az erdők iránt érdeklődő laikus közönséget is megkeresse, ismeretét, véleményét befolyásolja. A szaksajtó történetének tanulsága ugyanis ez: „az erdészeti író feladata csak a népszerűsítés lehet” (Fekete Lajos – 1881).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1896: Katalógus a Magyarország erdőgazdaságára vonatkozó magyar és német nyelvű szakkönyvekről; a „Mittheilungen des Ungarischen Forstvereins” és az „Erdészeti Lapok” című folyóiratokban megjelent közleményekből. OEE. Bp.
- Balogh F.-né: Lakatos Károly-bibliográfia. In: Bartha D. és Oroszi S. (szerk.): A magyar erdészeti irodalom bibliográfiája. Erdészettörténeti Közlemények XXXIII, OEE Erdészettörténeti Szakosztály. Budapest/Sopron.
- Bartha D. és Oroszi S. (szerk.) 1995: A magyar erdészeti irodalom bibliográfiája, 1965–1990. Erdészettörténeti Közlemények XVIII, OEE Erdészettörténeti Szakosztály. Budapest/Sopron.
- Bartha D.; Oroszi S. és Frank T. közreműködésével 1996: A magyar erdészeti irodalom bibliográfiája, 1935–1944. Erdészettörténeti Közlemények XXVI, Budapest/Sopron.
- Csapody I. 1997: Kiegészítések a Gerlai-féle bibliográfiához. In: Bartha D. és Oroszi S. (szerk.): A magyar erdészeti irodalom bibliográfiája. Erdészettörténeti Közlemények XXXIII, OEE Erdészettörténeti Szakosztály. Budapest/Sopron.
- Gerlai A.G. (összeáll.) 1936: Bibliographia universalis silviculturae. Hungaria. A magyar erdészeti irodalom könyvészete 1934-ig. Röttig-Romwalter. Sopron.
- Kolossváry Sz.-né (összeáll.) 1966: A magyar erdészeti irodalom bibliográfiája, 1945–1964. OEF. Bp.
- Mados L.-né (1961–1963): Mezőgazdasági szakfolyóiratok bibliográfiája. 1900–1944., 1945–1962. II–III. Mezőgazdasági Kiadó. Bp.
- Turányi K. 1958: Mezőgazdasági szakfolyóiratok bibliográfiája. I. 1796–1899. Mezőgazdasági Kiadó. Bp.

*Jelen tanulmányt szerzője a szerkesztőbizottság felkérésére írta.
Tartalmánál és jellegénél fogva eltér a szokásos formai követelményektől.*